

БОТАНІКА

УДК 581.526.324: 581.9

Л. М. Гомля, Д. А. Давидов

Полтавський державний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка

ДОПОВНЕННЯ ДО "КОНСПЕКТУ ФЛОРИ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ПРИДНІПРОВ'Я" ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Флора, рід, родина, порядок, клас, відділ, Полтавщина

Одним з найновіших і найповніших зведень щодо флори Полтавської області є "Конспект флори Лівобережного Придніпров'я" О.М.Байрак [1] (далі – "Конспект..."). Але вважати цю працю опорною для проведення флористичних досліджень не варто, оскільки в ній допущено чимало дрібних, але суттєвих помилок. Ряд деяких типових для Лівобережного Лісостепу видів (*Spiraea crenata*, *Otites densiflora* тощо) в цій роботі не наводиться взагалі, екологія зростання видів наведено спрощено, а частота поширення деяких видів – взагалі неправильно. Це, мабуть, є наслідком індуктивного підходу до вивчення біорізноманіття. Також не повністю проведений аналіз літературних джерел. Так, більшість наведених нижче видів вказані С.О.Іллічевським [4] для околиць м. Полтави. Види, які не згадані ні в праці С.О.Іллічевського, ні у жодній з сучасних ботанічних праць, вказані як нові види для флори Полтавської області.

Отже, у Полтавському районі, на території якого ми проводили флористичні дослідження протягом 2003-2006 рр., виявлено 31 вид, який не наведений у "Конспекті..." для Полтавської області взагалі (серед них 18 видів нових для Полтавщини), 15 видів, що наведено для Полтавської області тільки за літературними джерелами, і 44 види, які не згадано в "Конспекті..." для Диканьсько-Котелевського геоботанічного району (РПО:10) (рис. 1), в межах якого і розташовані адміністративні межі Полтавського району. Нижче наводимо перелік згаданих видів за схемою, запропонованою у "Конспекті..." з вказівками їх місцезнаходжень.

ВІДДІЛ MAGNOLIOPHYTES – ПОКРИТОНАСІННІ

КЛАС MAGNOLIOPSIDA – ДВОДОЛЬНІ

ПОРЯДОК PAPAVERALES – МАКОЦВІТІ

РОДИНА FUMARIACEAE – РУТКОВІ

Рід Corydalis Vent. – рясст

C. intermedia (L.) Merat – *р. проміжний*. У широколистяних лісах. Зрідка. Вірогідно, єдина популяція цього виду на території Полтавської області, виявлена в Пушкарівському лісі м. Полтави, у складі декількох невеликих угруповань, які потребують охорони. Для флори Полтавщини наводиться вперше.

РОДИНА PAPAVERACEAE – МАКОВІ

Рід Papaver L. – мак

P. dubium L. – *м. сумнівний*. Поблизу доріг та на полях як бур'ян. РПО:9. ПДО:4. Зрідка. В 2003-2004 рр. цей вид виявлено на трав'янистих схилах вздовж шосе „Київ-Харків” навпроти с. Горбанівки, хоча згодом його не знаходили.

ПОРЯДОК CARYOPHYLLALES – ГВОЗДИКОЦВІТІ

РОДИНА NYCTAGINACEAE – НІКТАГІНОВІ

Рід Oxypappus L.'Her. – оксибафус

O. nyctagineus (Michx.) Sweet – *о. нічноцвітний*. Вздовж залізниць як бур'ян. Лише в околицях м. Полтави (Локомотивне депо, станції Крутий Берег, Вакуленці, Кривохатки, Пост-Ворскла). Рослина заносна. Новий вид для флори Полтавщини.

РОДИНА CARYOPHYLLACEAE – ГВОЗДИЧНІ

Рід Eremogone Fenzl. – еремогоне

E. biebersteinii (Schlecht.) Holub – *е. Біберштейна*. На степових схилах. Наводиться у літературі як надто рідкісний вид на північній межі ареалу в околицях м. Полтави. Нами вид виявлений у 2006 р. на застепнених узліссях в Чалівському лісництві поблизу залізниці (на прогоні „Копили-Микільське”). Виявлений локус потребує охорони.

Рід Gypsophila L. – лециця

G. perfoliata L. – *л. пронизанолиста*. На солонцевих луках. Зрідка. Наводиться лише у літературі (РПО:10,11). Нам вдалося виявити невелику зарість цього виду на вологій піщаній ділянці поблизу дороги „Полтава-Котельва” за с. Вакуленці. Зрідка.

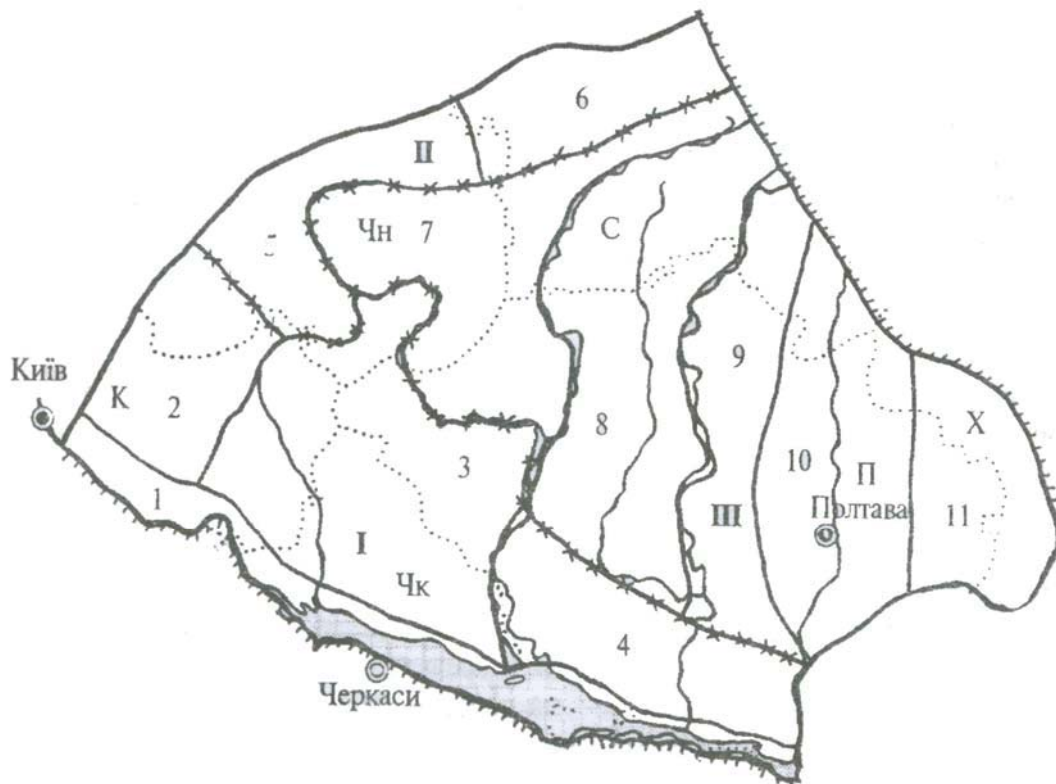

Рис. 1. Геоботанічне районування Лівобережного Придніпров'я
Геоботанічні райони:

I – Придніпровський округ (ПДО):

- 1 - Середнбодніпровський
  - 2 - Баришівсько-Бориспільський
  - 3 - Яготинсько-Оржицький
  - 4 - Оболоньсько-Кобеляцький
- II – Бахмацький округ (БО):*
- 5 – Бобровицько-Бахмацький

6 – Конотопський

III – Роменсько-Полтавський округ (РПО):

- 7 – Прилуцько-Лохвицький
- 8 – Гадяцько-Миргородський
- 9 – Зіньківсько-Решетилівський
- 10 – Дикансько-Котелевський (Ворсклянський)

Рід Otites Adans. – ушанка

O. densiflora (D'Urv.) Grossh. – *у. густоцвіта*. На борових пісках, узліссях соснових лісів. В Полтавському районі трапляється спорадично на боровій терасі р. Ворскла в Руднянському (села Вакуленці, Кованьківка, Макухівка, Рудне) і Чалівському (села Терешки, Триби, Микільське) лісництвах.

Рід Psamophiliella Ikonn. – псамофілієлла

P. stepposa (Klok.) Kohn. – *п. степова*. На степових і крутих річкових схилах. Зрідка. Виявлена по берегах річок Вільшани (села Верхні Вільшани, Судіївка) та Ворскли (за с. Нижні Млини). Новий вид для флори Полтавщини.

Рід Stellaria L. – *зірочник*

S. fragilis Klok. – *з. ламкий*. На заплавних луках. РПО:7. Зрідка. Виявлений на вологих пісках у с. Вакуленці та в урочищі поблизу с. Триби. Трапляється зрідка.

РОДИНА CHENOPODIACEAE – ЛОБОДОВІ

Рід Atriplex L. – *лутига*

A. nitens Schkuhr. – *л. блискуча*. На солонцюватих луках. ПДО:3,4.

Спорадично. Зростає і на забур'яненних місцях в м. Полтава та у багатьох селах, а також на крутих берегах р. Ворскла (с. Нижні Млини).

A. oblongifolia Waldst. et Kit. – *л. видовженолиста*. На солонцюватих пісках. Наводиться у літературі. ПДО:3,4. Зрідка. Виявлена на забур'яненій лучній ділянці в Пушкарівській балці м. Полтави (невелика група).

A. prostrata Boucher – *л. лежача*. На солончакових луках. РПО:9. ПДО:3,4. Також зростає на забур'яненних місцях, прирічкових пісках та у заплавних лісах. Виявлена у м. Полтава (райони міста Левада і Климівка), неподалік дамби в с. Нижні Млини, поблизу сел Безручки та Буланове. Трапляється невеликими групами.

Рід Corispermum L. – *верблюдка*

C. marschallii Stev. – *в. Маршаллова*. На прирічкових пісках. Наводиться у літературі. РПО:10. ПДО:1. Зрідка (по берегах річок Дніпра і Ворскли). Нами виявлені місцезростання цього виду на правому березі р. Ворскли за селами Нижні Млини та Буланове.

ПОРЯДОК POLYGONALES – ГРЕЧКОЦВІТІ

РОДИНА POLYGONACEAE – ГРЕЧКОВІ

Рід Polygonum L. – *гірчак, спорши*

P. arenarium Waldst. et Kit. – *с. пісковий*. На пісках. По боровій терасі р. Дніпра. Часто в ПДО. Також зростає по боровій терасі р. Ворскли (с. Копили – дуже рідко; села Триби, Терешки, Вовківка, Тернівщина, ліс поблизу с. Рудне).

P. minus Huds. – *з. малий*. На вогких луках. Вказується як літературний для Сумської області (заповідник Михайлівська цілина, РПО:8). Виявлений на вологих пісках в урочищі поблизу с. Триби.

Рід Rumex L. – *щавель*

R. maritimus L. – *щ. морський*. На засолених луках. ПДО:4. Спорадично. Виявлений на лівому березі р. Коломак (район міста Полтави Лісок). Також зростає на вологих пісках по берегах р. Ворскли (поблизу с. Кротенки), р. Коломаку (с. Макухівка) та у лісі поблизу с. Рудне.

ПОРЯДОК VIOLALES – ФІАЛКОЦВІТІ

РОДИНА VIOLACEAE – ФІАЛКОВІ

Рід Viola L. – *фіалка*

V. montana L. – *ф. гірська*. В лісах, на узліссях. РПО:8,9. БО:5. Спорадично. Невелика зарість цього виду виявлена в урочищі поблизу с. Триби.

ПОРЯДОК CAPPARALES – КАПЕРЦЕВОЦВІТІ

РОДИНА BRASSICACEAE – КАПУСТЯНІ

Рід Alyssum L. – *бурачок*

A. hirsutum Vieb. et Grande – *б. шершавий*. На степових схилах. РПО:8,9,11. ПДО:1,3,4. Спорадично. Виявлений як бур'ян вздовж залізниць на прогоні „Копили-Микільське”.

Рід Diplotaxis DC. – *дворядник*

D. muralis (L.) DC. – *д. муровий*. Поблизу доріг та жител. Наводиться у літературі для Полтави. Нами виявлений неподалік залізничної ст. Пост-Ворскла та поблизу нового корпусу ПДПУ імені В.Г.Короленка.

Рід Euclidium R. Br. – *евклідій*

E. syriacum (L.) R. Br. – *е. сирійський*. Поблизу дороги, на полях. ПДО:2,4. Спорадично. Виявлений неподалік с. Кротенки на глинистій забур'яненій ділянці.

Рід Lepidium L. – *хрінниця*

L. perfoliatum L. – *х. пронизаноліста*. На сухих схилах, поблизу доріг.

Часто в ПДО. Знайдена вздовж залізниць на пагорбі за с. Копили і біля станції „8 км”. Заносний бур'ян.

Рід Rapistrum Crantz – *ріпиця* *R. rugosum* (L.) All. – *р. зморшувата*. Як

бур'ян на полях. РПО:8. Зрідка. Виявлений поблизу садів у с. Щербані.

Pid *Sisymbrium* L. – *сухоребрик*

S. polymorphum (Murr.) Roth – *с. мінливий*. На степових ділянках. РПО:8 (Сумська обл.). ПДО:4. Зрідка. Знайдений на степових схилах за селами Вороніно і Абазівка та у Рожаївському ботанічному заказнику.

S. wolgense Bieb. ex Fourq. – *с. волзький*. На полях, біля доріг. РПО:10. ПДО:4. Зрідка. Наводиться у літературі. Досить поширений вздовж залізниць (ст. Пост-Ворскла, Герівка, Лісок, Крутий берег та за Микільським переїздом).

ПОРЯДОК SALICALES – ВЕРБОЦВІТІ

РОДИНА SALICACEAE – ВЕРБОВІ

Pid *Salix* L. – *верба*

S. viminalis L. – *в. прутувидна*. На вологих місцях, по берегах водойм. РПО:7. БО:5. ПДО:3. Спорадично. Зростає на заболоченому узліссі листяного лісу за с. Розсошенці.

ПОРЯДОК SAXIFRAGALES – ЛОМИКАМЕНЕВОЦВІТІ

РОДИНА SAXIFRAGACEAE – ЛОМИКАМЕНЕВІ

Pid *Chrysosplenium* L. – *жовтяниця*

**C. alternifolium* L. – *ж. черговоліста*. У вологих лісах, біля джерела. РПО:7,8. БО:5. Зрідка. Зростає там, де і попередній вид, поблизу струмка.

ПОРЯДОК ROSALES – РОЗОЦВІТІ

РОДИНА ROSACEAE – РОЗОВІ

Pid *Potentilla* – *перстач*

P. heptaphylla L. – *п. семилисточковий*. На піщаних пагорбах, схилах. РПО:7,11. Зрідка. Наводиться у літературі. Виявлений в урочищі поблизу с.Триби.

P. thyrsoflora Huels. ex Zimm. – *п. пірамідоквітковий*. На узліссях соснових лісів. РПО:7 та БО:5 (Чернігівська обл.). Зростає на забур'яненних пісках вздовж залізниць (Локомотивне депо, ст. Пост-Ворскла, Копили).

Pid *Spiraea* L. – *таволга, спірея*

S. crenata L. – *т. зарубчаста*. На піщаних узліссях. Знайдений по краях урочища поблизу с. Триби (46 кв. Чалівського лісництва). Зрідка.

ПОРЯДОК FABALES – БОБОВОЦВІТІ

РОДИНА FABACEAE – БОБОВІ

Pid *Anthyllis* L. – *заяча конюшина*

A. macrocephala Wend. – *з. к. багатоліста*. На лучних степах. РПО:7,8,9,11. ПДО:4. Спорадично. Виявлена на піщаних луках за с. Вакуленці (неподалік бази ФК «Ворскла»).

Pid *Lathyrus* L. – *чина*

***L. venetus* (Mill.) Wohlf – *ч. ряба*. У широколистяних лісах. Зрідка (Розсошенське лісництво, за с. Тютюнники). Новий вид для флори Полтавщини. Рослина потребує охорони.

Pid *Melilotus* Mill. – *буркун*

M. wolgicus Poir. – *б. волзький*. На пісках вздовж залізниць. Зрідка, поблизу м. Полтави (с. Герівка, біля дороги „Климівка-Лісок”). Рослина заносна. Новий вид для флори Полтавщини.

Pid *Trifolium* L. – *конюшина*

T. aureum Poll. – *к. золотиста*. На галявинах, узліссях, луках. РПО:9 (Сумська обл., заповідник Михайлівська цілина). Зрідка. Поодинокі особини знайдені по краях урочища Триби.

T. dubium Sibth. – *к. сумнівна*. На луках. РПО:11. ПДО:2. Зрідка. Наводиться у літературі. Невеликі групи цього виду зростають на вологих вирубках в Чалівському лісництві (села Вовківка, Триби).

Pid *Vicia* L. – *горошок*

V. angustifolia Reichard – *г. вузьколистий*. На луках, полях. РПО:7,8.

ПДО:2. Спорадично. Виявлено декілька чисельних локусів (райони міста Полтави: Левада, Тютюнники, Гора, Поле Полтавської битви).

V. grandiflora Scop. – *г. великоквітковий*. На лісових галявинах і луках. ПДО:3,4. Спорадично. Часто зростає разом з попереднім (райони міста Полтава: Левада, Тютюнники, Гора).

ПОРЯДОК MYRTALES – МИРТОЦВІТІ

РОДИНА ONAGRACEAE – ОНАГРОВІ

Pid Circaea L. – *цирцея*

C. lutetiana L. – *ц. звичайна*. У листяних лісах. ПДО:3. РПО:8 (Сумська обл.). Зрідка. Виявлена у вільшняку поблизу с. Зінці.

ПОРЯДОК GERANIALES – ГЕРАНІЄЦВІТІ

РОДИНА ZYGOPHYLLACEAE – ПАРОЛИСТОВІ

Pid Tribulus L. – *якірці*

T. terrestris L. – *я. сланкі*. На пісках. Часто в ПДО. Виявлений вздовж залізниць (ст. Копили, Зінці, Ключники). Рослина заносна.

РОДИНА GERANIACEAE – ГЕРАНІЄВІ

Pid Geranium L. – *герань*

G. molle L. – *г. м'яка*. Поблизу доріг. Наводиться у літературі для околиць Полтави. Виявлена у місті по вул. Яківчанській.

РОДИНА BALSAMINACEAE – БАЛЬЗАМІНОВІ

Pid Impatiens L. – *розрив-трава*

I. glandulifera Royle – *р.-т. залозиста*. По берегах струмків і джерел, у вільшнях і на болотах. Як здичавіле. В околицях м. Полтави досить часто по берегах малих річок міста (Тарапунька, Рогізна, Вільшана) та в Пушкарівській балці.

ПОРЯДОК ARALIALES – АРАЛІЄЦВІТІ

РОДИНА APIACEAE – ЗОНТИЧНІ

Pid Astroaucus Drude – *морквіниця*

A. orientalis (L.) Drude – *м. східна*. На піскувато-кам'янистих ділянках вздовж залізниць. Зрідка. Виявлена на прогоні „Копили-Микільське”. Рослина занесена з Криму. Для флори Полтавщини наводиться вперше.

ПОРЯДОК RHAMNALES – ЖОСТЕРОЦВІТІ

РОДИНА VITACEAE – ВИНОГРАДОВІ

Pid Parthenocissus Planch – *дикий виноград*

P. quinquefolia (L.)

Planch – *д. в. п'ятилисточковий*. У заплавах лісах.

Як здичавіле. ПДО:4. Спорадично. Часто дичавіє і в Полтавському районі, трапляючись у лісах Розсошенського і Чалівського лісництв.

ПОРЯДОК GENTIANALES – ТИРЛИЧЕЦВІТІ

РОДИНА GENTIANACEAE – ТИРЛИЧЕВІ

Pid Gentiana L. – *тирлич*

**G. pneumonanthe* L. – *т. звичайний*. На вологих луках. РПО:8 (Сумська обл.). ПДО:3. Зрідка. Невеликі групи цієї рослини зростають на заболочених вирубках лісів Чалівського лісництва в с. Триби та за с. Вовківка.

РОДИНА RUBIACEAE – МАРЕНОВІ

Pid Galium L. – *підмаренник*

G. boreale L. – *п. північний*. На лісових галявинах. ПДО:3,4. Зрідка. Виявлений в лісах Чалівського лісництва (села Копили, Триби, Вовківка).

G. humifusum Vieb. – *п. сланкий*. На схилах вздовж залізниць. Як заносна рослина. Виявлений на прогоні „Копили-Микільське” та „Крутий Берег-Кривохатки”. Трапляються чисельними групами.

G. ostonarium (Klok.) Soo – *п. восьмилисточковий*. На степових схилах. Спорадично в ПДО. Наводиться в літературі. Виявлений за селами Абазівка, Мачухи та Гора (невеликі групи).

ПОРЯДОК POLEMONALES – СИНЮХОЦВІТІ

РОДИНА BORAGINACEAE – ШОРСТКОЛИСТІ

Pid Anchusa L. – *воловик*

**A. gmelinii* Ledeb. – *в. Гмеліна*. На піщаних кучугурах. ПДО:1,3,4.

Спорадично. Встановлено, що цей вид зростає на пісках борових терас р. Ворскли (с. Терешки, за с. Вакуленці, поблизу дороги на с. Котельву) та Коломаку (села Затурина, Андрушки, Куликове).

Pid Lycopsis L. – *кривоцвіт*

L. arvensis L. – *к. польовий*. Як бур'ян на полях. Виявлений за с. Щербані, де зростає іноді разом з *Rapistrum rugosum*.

Pid Symphytum L. – *живокіст*

S. tauricum Willd. – *ж. кримський*. У широколистяних лісах. Зрідка у лісах Розсошенського лісництва (с. Тютюнники, між селами Буланове та Сапожино). Потребує охорони на регіональному рівні.

ПОРЯДОК SCROPHULARIALES – РАННИКОЦВІТІ

РОДИНА SCROPHULARIACEAE – РАННИКОВІ

Pid Melampyrum L. – *перестріч*

M. vulgatum Pers. (*M. pratense* L. р. р.) – *п. звичайний*. На узліссях соснових лісів. Зрідка в Чалівському лісництві (села Триби, Вовківка), здебільшого нечисельними групами.

Pid Veronica L. – *вероніка*

V. raczorskiana Klok. – *в. Пачоського*. На борових пісках, узліссях соснових лісів. Зрідка (села Вакуленці, Триби, Вовківка, Микільське).

V. prostrata L. – *в. лежача*. На луках, узліссях. РПО:7,9. Спорадично. Досить чисельні локалітети виявлені в Пушкарівській балці, за селами Кротенки, Мачухи, Абазівка, Горбанівка.

РОДИНА PLANTAGINACEAE – ПОДОРОЖНИКОВІ

Pid Plantago L. – *подорожник*

P. cornutii Gouan. – *п. Корнута*. На солончакових луках. ПДО:2,3,4. Спорадично. В околицях Полтави поодинокі зростає на вологих піщаних місцях з незначним засоленням на лівому березі р. Коломак між районами міста Полтави Ліском і Герівкою.

P. dubia L. – *п. сумнівний*. На піщаних ділянках. Невелика група особин виявлена вздовж залізниці на прогоні „Копили-Микільське”. Зрідка. Для флори Полтавщини вказується вперше.

ПОРЯДОК LAMIALES – ГУБОЦВІТІ

РОДИНА LAMIACEAE – ГУБОЦВІТІ

Pid Mentha L. – *мята*

M. gentilis L. – *м. споріднена*. На сухих забур'ячених ділянках. Невелика група особин знайдена поблизу городів за с. Розсошенці. Зрідка. Новий вид для флори Полтавщини.

ПОРЯДОК ASTERALES – АЙСТРОЦВІТІ

РОДИНА ASTERACEAE – АЙСТРОВІ

Pid Artemisia L. – *полін*

A. santonica L. – *п. сантонінський*. На засолених луках. РПО:11. ПДО:4. Спорадично. Виявлений в заплаві р. Полузир'я за с. Абазівка.

Pid Aster L. – *айстра*

**A. amelloides* Bess. – *а. заміщуюча*. На степових схилах. РПО:8 (Сумська обл.). ПДО:2,4. Зрідка. Нечисельна група особин знайдена на степових ділянках за с. Абазівка.

Pid Barkhausia Moench – *баркгаузія*

B. rhoeadifolia Vieb. – *б. маколиста*. Як бур'ян на сухих луках, схилах, узліссях. Зрідка (села Розсошенці, Пожежна Балка). Всюди дуже нечисельно. Новина для Полтавщини.

Pid Carduus L. – *будяк*

C. thoermerii Weinm. – *б. Термера*. На пустирях. РПО:10. Дуже рідко. Наводиться у літературі. Нами встановлено, що кілька особин цього виду зростає на степових ділянках за с. Мачухи (поблизу дороги на с. Калашники).

Pid Centaurea L. – *волошка*

**C. orientalis* L. – *в. східна*. На степових схилах. РПО:9,11. ПДО:4. Зрідка. Невеликий за чисельністю локус знайдений на узліссі соснових насаджень між с. Абазівка та Рожаївка.

**C. sumensis* Kalen. – *в. сумська*. На степових схилах, по борових пісках. РПО:9,11. ПДО:1 (Київська обл.). Зрідка. Доволі часто трапляється у лісах Чалівського лісництва (села Копили, Терешки, Вовківка, Триби).

C. substituta Czern. – *в. заміщуюча*. На лісових галявинах та узліссях. ПДО:3,4. Зрідка. В околицях Полтави трапляється в значній кількості. Виявлені знахідки в районах міста: Вороніно, Тютюнники, Гора, Триби, Мачухи, села Рудне, Терешки, Буланове. Майже скрізь, але поодинокі, або дуже нечисельними групами.

Pid Cirsium Mill. – *осот*

**C. esculentum* C. A. Mey – *о. їстівний*. На солончакових луках. РПО:8,11. ПДО:4. Зрідка. Виявлені знахідки в долинах р. Ворскли (села Левада, Буланове, Патлаївка), р. Коломак (район міста Полтави Лісок), р. Полузир'я (с. Абазівка).

C. incanum (S. G. Gmel.) Fisch. – *о. сивий*. На затінених вологих, іноді забур'ячених місцях. Зрідка в м. Полтава (район міста Огнівка, вул. Монастирська), а також за с. Розсошенці та Нижні Млини.

Рід Gnaphalium L. – сухоцвіт

G. luteo-album L. – *с. жовтувато-білий*. По берегам річок, на пісках. ПДО:1,4. Зрідка. Знайдена по берегах р. Ворскли поблизу с. Кротенки.

Рід Grindelia Willd. – гринделія

G. squarrosa (Pursh.) Dun. – *г. розчепірена*. На забур'ячених місцях. Наводиться лише одне місце знаходження – поблизу залізничного вокзалу м. Полтави. Але, крім цього, вдалося виявити ще 3 локалітети: вздовж дороги „Полтава-Кротенки” (в самому с. Кротенках і в с. Патлаївка), неподалік кінцевої зупинки "Левада" в Полтаві та залізничної ст. "3 км" за с. Копили.

Рід Hieracium L. – нечуйвітер

H. glomeratum (Naeg. et Peter) Juxip – *н. скупчений*. На сухих луках.

РПО:8 (Сумська обл.), 11 (Харківська обл.). Знайдений на узліссях листяних лісів за с. Тютюнники. Малочисельна група. Новий для флори Полтавщини.

H. heothinum (Naeg. et Peter) Juxip – *н. східний*. На пісках. РПО:8 (Сумська обл.). Зрідка. Знайдений на піскуватих луках за с. Марківка (неподалік ст. Микільське) та за Микільським переїздом. Новий для флори Полтавщини.

H. pratense Tausch – *н. лучний*. На луках. ПДО:2. Наводиться у літературі. Поодинокі особини відмічені на узліссях соснових лісів за с. Копили і Микільське та на схилах поблизу с. Кротенки. Зрідка.

H. thumasium (Peter) Juxip – *н. дивний*. На узліссях соснових лісів. Поодинокі особини знайдені за с. Копили поблизу дороги на с. Макухівку (Чалівське л-во, кв.27). Зрідка. Новий вид для флори Полтавщини.

Рід Inula L. – оман

I. ensifolia L. – *о. мечолистий*. На відкритих сухих ділянках. РПО:9. ПДО:1,4. Зрідка. Одну особину знайдено у 2004 р. на степових схилах між селами Абазівка і Рожайівка, але в наступні роки підтвердити цю знахідку не вдалося.

Рід Jurinea Cass. – юринея

**J. pseudocyanoides* Клок. – *ю. несправжньоволошковидна*. На борових пісках. РПО:8. ПДО:1,2,3. Зрідка. Чисельні локуси цього виду знайдені у лісах Чалівського (села Вовківка, Триби, Микільське) та Руднянського (села Вакуленці, Кованьків, ліс Рудне) лісництв.

Рід Lactuca L. – латук

L. saligna L. – *л. солончаковий*. На солончакових луках. РПО:11. ПДО:3.

Спорадично. Зростає на лівому березі р. Коломак (район міста Полтави Лісок) та по р. Полузир'я (с. Абазівка). Крім того, цей вид може зростати і на забур'ячених ділянках (села Вовківка, Мачухи), в посівах (район міста Полтави Гора), на узліссях і схилах (села Вороніно, Мачухи), як домішка до *L. serriola*.

L. tatarica С. А. Меу – *л. татарський*. На солонцях. ПДО:3,4. Зрідка в Полтавському районі зростає як бур'ян в околицях Полтави в невеликій кількості (майже всюди, але поодинокі чи нечисельно), а також на солонцюватих луках за селами Абазівка та Буланове.

Рід Leontodon L. – любочки

L. pratensis (Less.) Reichenb. – *л. лучні*. На лісових галявинах. Невелика група особин виявлена у 2004 р. в Розсошенському лісництві поблизу с. Пожежна Балка. Зрідка. Новий вид для флори Полтавщини.

Рід Senecio L. – жовтозілля

S. paucifolius S. G. Gmel. – *ж. небагатолисте*. На солонцюватих луках. РПО:9. ПДО:3,4. Зрідка. Поодинокі особини цього виду були виявлені на степових схилах в Рожайівському ботанічному заказнику та поблизу с. Мачухи.

Рід Serratula L. – серпій

S. heterophylla (L.) Desf. – *с. різнолистий*. На сухих луках, схилах, узліссях. ПДО:4. РПО:8 (Сумська обл.). Спорадично. Виявлені чисельні групи поблизу м. Полтави (район міста Полтави Вороніно).

КЛАС LILIOPSIDA – ОДНОДОЛЬНІ

ПОРЯДОК NAJADALES – НАЯДОЦВІТІ

РОДИНА NAJADACEAE – НАЯДОВІ

Pід Najas L. – наяда, різуха

N. marina L. – н. морська. У солонцюватих водоймах з мулистопіщаними відкладами. ПДО:4. Зрідка (гирло р. Ворскла). Виявлена по р. Ворсклі нижче м. Полтави (за с. Нижні Млини).

ПОРЯДОК IRIDALES – ПІВНИКОЦВІТІ

РОДИНА IRIDACEAE – ПІВНИКОВІ

Pід Iris L. – півники

**I. pumila L. – п. карликові.* На степових схилах. РПО:8,9,11. ПДО:1, 3,

4. Зрідка. Виявлені між селами Абазівка та Рожаївка (поблизу соснових насаджень).

ПОРЯДОК CYPERALES – ОСОКОЦВІТІ

РОДИНА CYPERACEAE – ОСОКОВІ

Pід Carex L. – осока

C. caryophylla Latourg. – о. весняна. На степових схилах, суходільних луках, узліссях. РПО:9,11. Спорадично. Виявлені місцезнаходження: район міста Полтави Лісок, с. Кротенки, Рожаївський ботанічний заказник.

C. digitata L. – о. пальчаста. У листяних і змішаних лісах. РПО:7, 9. БО:5. Спорадично. Поодинокі особини трапляються у лісах Розсошенського (села Вел. Тростянець, Пожежна Балка, Буланове) та Чалівського (сає Копили, Зінці) лісництва.

C. elongata L. – о. видовжена. У вільшняках, на осокових болотах. ПДО:4. Зрідка (понизя річок Псла і Ворскли). Виявлена в пониззі р. Коломак поблизу с. Копили. Трапляється зрідка.

C. leporina L. – о. заяча. У лісах, на луках. РПО:8, 9. ПДО:4. Спорадично. Поодинокі особини зростають у с. Вакуленці та в лісах Чалівського лісництва (кв. 39, 45, 48).

ПОРЯДОК POALES – ТОНКОНОГОЦВІТІ

РОДИНА POACEAE – ЗЛАКОВІ

Pід Agropyron Gaertn. – житняк

A. lavrenkoanum Prokud. – ж. Лавренка. На прирічкових пісках по берегах р. Ворскла. РПО:10. Зрідка. Наводиться в літературі. Виявлений поблизу с. Терешки, ближче до залізниці.

Pід Cenchrus L. – ценхрус

C. pauciflorum Benth. – ц. малоквітковий. На забур'ячених місцях. У 2003 р. було знайдено малочисельну популяцію цього заносного виду в м. Полтава (неподалік нового корпусу ПДПУ), хоча в наступному році це місцезнаходження не підтверджено і цей вид, мабуть, зник. Новий вид для флори Полтавщини.

Pід Cynopsis Ait. – скритниця

C. aculeata (L.) Ait. – с. колюча. На солонцюватих луках. Часто в ПДО. Також зростає на лівому березі р. Коломак (район міста Полтави Лісок). Крім цього, виявлена на прирічкових пісках Ворскли за с. Нижні Млини та Буланове, а також у канаві з піщаним ґрунтом між с. Буланове та Сапожино. Скрізь трапляється зрідка.

Pід Leymus Hochst. – колосняк

L. sabulosus (Vieb.) Tzvel. – к. чорноморський. На пісках. Виявлений в гирлі р. Коломак та вздовж залізниці поблизу переїзду за Інститутом зв'язку. Рослина заносна. Новий вид для флори Полтавщини.

Pід Stipa L. – ковила

***S. graffiana Stev. (S. pulcherrima C. Koch) – к. Граффа.* На степових схилах. РПО:9 (Сумська обл.), 10 (ДРЛП), 11. БО:5. Зрідка. Невеликі зарості цього виду знайдено на степових ділянках між селами Абазівка і Рожаївка. Виявлений локус потребує охорони.

Про місцезростання таких рідкісних видів, як *Lathyrus venetus* та *Symphytum tauricum* ми повідомляли раніше [2, 3].

На жаль, під час досліджень флори Полтавського району нам не вдалося виявити ряд видів, вказаних у "Конспекті...", зокрема у його картосхемах для цієї території. До таких видів належать *Allium ursinum L.*, *Listera ovata R. Br.*, *Neottia nidus-avis (L.) Rich* (Розсошенське лісництво), *Delphinium cuneatum Stev. ex DC.* (урочище поблизу с. Триби), *Bellevalia sarmatica (Pall.) Woron.* тощо. Тому ми проведемо подальші дослідження з метою підтвердження або спростування інформації щодо поширення згаданих видів в околицях м. Полтави.

Незважаючи на такі вражаючі дані (90 видів-доповнень до "Конспекту..."), мабуть, в подальшому в околицях Полтави можуть бути виявлені види, не наведені у цьому джерелі. Наприклад, у "Флорі..." С.О.Іллічевського наведено літературні дані щодо поширення на цій

території видів *Lycopodiella inudata* (L.) Holub, *Adonis wolgensis* Stev., *Rosa rubiginosa* L., *Dictamnus albus* L. та ряд інших, що потребує підтвердження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байрак О.М. Конспект флори Лівобережного Придніпров'я. Судинні рослини. – Полтава: Верстка, 1997. – 162 с.
2. Давидов Д.А., Гомля Л.М. Поширення *Lathyrus venetus* (Mill.) Wohlf на території Полтавської області // Актуальні проблеми дослідження та збереження фіторізноманіття. Матеріали конференції молодих учених – ботаніків (6-9 вересня 2005 р., м. Умань, Національний дендрологічний парк "Софіївка" НАН України). – К., Фітосоціоцентр, 2005. – С. 47-49.
3. Давидов Д.А., Гомля Л.М. *Symphytum tauricum* Willd. на Полтавщині // Регіональні проблеми природокористування та охорона рослинного та тваринного світу. Матеріали міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених. – Кривий Ріг, 2006. – С. 88.
4. Іллічевський С.О. Флора околиць Полтави (з повним списком дикої рослинності). – Полтава: "Полтава-Поліграф", 1-а райрук., 1927. – 32 с.

Gomlya L. M., Davydov D. A.

ADDITION TO "THE SUMMARY OF FLORA OF THE LEFT-BANK OF THE DNIEPER RIVER" OF POLTAVA REGION

The results of floral research of 2003-2006 years are given in the article. The new species of plants, added to the previous research of Poltava's territory are disclosed.

Надійшла 25.01.2006 р.

УДК 634.1.581

Н. В. Мельниченко

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601

КРИТИКО-СИСТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ РОДУ *SORBUS* L.

Вид, рід, родина, підродина, секції, підсекції, таксони, системи, філогенетичні зв'язки, горобина

Серед значної кількості аборигенних та інтродукованих деревних плодово-ягідних порід особливий інтерес в науково-історичному відношенні становить рід горобина (*Sorbus* L.) родини Розові (*Rosaceae* Juss.), підродина Яблуневі (*Maloidea* Focke).

В підродині *Maloideae* одним із заплутаних і складних в таксономічному відношенні родів є *Sorbus* L.

Широке морфологічне варіювання ознак вегетативних і генеративних органів, досить часто зустрічається явище інтрогресивної гібридизації з наступними апоміксисом і поліплоїдією, а також еволюційна гетеробатмія ознак, які надто ускладнюють дослідження систематичних і філогенетичних взаємозв'язків всередині роду. З цієї причини, починаючи з часів К.Ліннея, різні ботаніки-систематики або об'єднують окремі секції даного роду, або рід *Sorbus* L. об'єднують в цілому з іншими родами *Maloideae*, або ж ділять його, підносячи секції до рангу роду [4, 12, 13].